

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ

ANTROPOLOGIE

Práce výchovného poradce na základní škole

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Řízení vzdělávacích institucí

Autor: Roman Černoušek

Vedoucí práce: Mgr. Filip Hlavinka, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 31. března 2023

Podpis: _____

Roman Černoušek

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu Mgr. Filipu Hlavinkovi, Ph.D. za odborné vedení mé závěrečné písemné práce a poskytování cenných rad. Poděkování patří také výchovným poradcům na základních školách, bez nichž by tato práce nevznikla.

Anotace

Jméno a příjmení:	Roman Černoušek
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Řízení vzdělávacích institucí
Obor obhajoby práce:	Řízení vzdělávacích institucí
Vedoucí práce:	Mgr. Filip Hlavinka, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Práce výchovného poradce na základní škole
Anotace práce:	<p>Cílem je charakterizovat práci výchovných poradců na základních školách. Teoretická část definuje výchovné poradenství, osobu poradce a jeho potřebné kompetence, náplň práce, poradenský proces, spolupráci poradce a zmiňuje typologii běžných situací, které jej mohou potkat. Zároveň představuje etické a legislativní zásady poradenství. Závěr teoretické části je věnován historii výchovného poradenství. Praktická část zahrnuje kvalitativní výzkum, který je tvořen polostrukturovanými rozhovory s výchovnými poradci. Dále jí tvoří analýza a interpretace získaných dat. Cílem empirické části bylo zjistit, jaké situace jsou pro</p>

	<p>poradce problematické, jaké strategie volí ke zvládnutí komplikovaných situací a jaká podpora jim chybí. Výzkum ukázal, že pro poradce je obtížná práce se žáky z Ukrajiny, spolupráce s některými rodiči, pochopení nově vydávané složité legislativy, zvládnutí výrazně problémových dětí a mnoho dalšího. V oblasti strategií řešení si poradci nejčastěji žádají interně i externě o radu. Zpravidla OSPOD, MŠMT, příslušný kraj, jiné výchovné poradce, kolegy ve školním poradenském pracovišti a jiné. Podpořilo by jejich činnost, kdyby měli více času na svou práci. Některým by pomohl i více empatický personál školy k problémům dětí, diskrétní místnost na konzultace či více pravomocí k efektivnímu odhalování závadových jednání.</p>
Klíčová slova:	<p>pedagog, výchovný poradce, základní škola, žák, záškoláctví, žák se speciální vzdělávací potřebou, pedagogicko-psychologické poradenství, výchovné problémy, strategie řešení výchovného problému, kariérové poradenství, výukové problémy, spolupráce</p>
Title of Thesis:	<p>Work of guidance counsellor at primary school</p>
Annotation:	<p>The aim is to characterize the work of educational advisors in primary schools. The theoretical part defines educational counselling, the person of the counsellor and his/her necessary competences, the job description, the counselling process, the counsellor's cooperation and mentions a typology of common</p>

	<p>situations that may occur to the counsellor. It also presents the ethical and legislative principles of counselling. The theoretical part concludes with the history of educational counselling. The practical part includes qualitative research, which consists of semi-structured interviews with educational counsellors. It also consists of the analysis and interpretation of the collected data. The aim of the empirical part was to find out what situations are problematic for counsellors, what strategies they choose to cope with complicated situations and what support they lack. Research has shown that counsellors find it difficult to work with pupils from Ukraine, to work with some parents, to understand the newly issued complex legislation, to manage significantly troubled children and much more. In terms of coping strategies, counsellors most often seek advice internally and externally. As a rule, the OSPOD, the Ministry of Education, the relevant region, other educational advisors, colleagues in the school counselling centre and others. It would support their activities if they had more time to do their work. Some would also benefit from more empathetic school staff to children's problems, a discreet consultation room, or more powers to effectively detect faulty behaviour.</p>
<p>Keywords:</p>	<p>teacher, educational consultant, elementary school, pupil, truancy, pupil with special educational needs, pedagogical and psychological counseling,</p>

	educational difficulties, strategies for solving an educational problem, career counseling, learning difficulties, cooperation
Názvy příloh vázaných v práci:	Příloha č. 1 – Ukázka přepisu části rozhovoru s respondentkou 1 Příloha č. 2 – Etický kodex výchovných poradců Příloha č. 3 – Vzor informovaného souhlasu
Počet literatury a zdrojů:	21
Rozsah práce:	64 s. (115 200 znaků s mezerami)

Obsah

Úvod.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Výchovné poradenství.....	11
1.1 Kdo je výchovný poradce.....	12
1.2 Náplň práce výchovného poradce.....	13
1.3 Kompetence výchovného poradce a předpoklady úspěšné poradenské činnosti	16
2 Poradenský proces, typologie běžných záležitostí potkávající výchovného poradce v praxi a jeho spolupráce s jinými subjekty	19
2.1 Poradenský proces ve školním prostředí.....	19
2.2 Typologie výchovných problémů, poruch chování a jiných abnormalit.....	22
2.3 Výchovný poradce a spolupráce s jinými subjekty a orgány.....	23
3. Legislativní a etické zásady dotýkající se výchovného poradenství.....	25
3.1 Legislativní rámec výchovného poradenství.....	25
3.2 Etický kodex výchovných poradců.....	27
4 Historie výchovného poradenství.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
5. Metodologie výzkumu.....	32
5.1 Druh výzkumu.....	32
5.2 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	32

5.3 Metoda sběru dat.....	33
5.4 Výzkumný vzorek.....	34
6 Analýza a interpretace dat.....	36
6.1 Interpretace odpovědí poradců na specifické výzkumné otázky.....	37
6.2 Shrnutí výzkumu.....	47
7 Diskuse.....	50
Závěr.....	51
Seznam použité literatury a dalších zdrojů.....	53
Seznam použitých zkratk.....	56
Seznam tabulek.....	57
Seznam příloh.....	58

Úvod

Cílem práce je charakterizovat práci výchovných poradců na základních školách. Toto téma jsem si vybral proto, že jsem se chtěl dozvědět něco více o působení poradců na ZŠ.

Výchovný poradce je pedagogický pracovník, který má potřebné kvalifikace nad rámec své aprobační, aby mohl být jmenován do této funkce.

Významnou součástí činnosti poradců je práce s problémovými žáky a můžou ovlivnit jejich současný i budoucí vývoj. Je to tedy velmi důležitá role na základní škole, protože dětství člověka svým způsobem trvale formuje. Role poradce na základní škole je stejně důležitá i pro žáky, kteří nenesou znaky problémového chování, ale trpí nějakou učební poruchou či jinou odlišností od běžného žáka, která vyžaduje zásah poradce a pomoc těmto jedincům tak, aby pro ně byl průchod základní školou co možná nejvíc hladký a úspěšný. Významnou hodnotu může poradce přinést i žákům, kterým kariérně radí pro jejich budoucí pracovní uplatnění. Zároveň může být přínosem i pro mimořádně nadané žáky.

Teoretická část popisuje náplň práce výchovného poradce na základní škole, průběh poradenského procesu, definuje osobnost výchovného poradce a pojem výchovné poradenství. Podává pár slov k etickému kodexu výchovných poradců. Představuje spolupráci poradce s jinými subjekty. Vymezuje požadavky dle zákona na to, aby se učitel mohl stát výchovným poradcem a uvádí předpokládané kompetence pro úspěšný výkon této činnosti. Vyjmenovává typologii výchovných problémů a jiných odlišností od běžného žáka, které vyžadují zásahy poradce. Závěr teoretické části práce se věnuje historii výchovného poradenství.

Empirická část si nese za cíl zjistit, jaké situace jsou pro poradce problematické, jaké strategie volí ke zvládnutí komplikovaných situací a jaká

podpora jim chybí. Výzkumná otázka vychází z cíle výzkumu a má následující znění: *Jaké situace jsou pro poradce obtížné, jaké strategie volí ke zvládnutí problematických situací a jaká jim chybí podpora?* Kvalitativní výzkum byl prováděn pomocí polostrukturovaných rozhovorů s poradci na základních školách. Tento druh výzkumu byl zvolen proto, že by měl dokázat odhalit i hlubší skutečnosti, které v jiných případech mohou zůstat skryté.

Dosavadní zpracování výchovného poradenství v odborné literatuře je v České republice v menší četnosti a věřím, že touto bakalářskou prací můžu přispět k rozšíření této tematiky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Výchovné poradenství

Singh (2007, s. 298) definuje pojem následovně: „Poradenství je individualizovaná a osobní pomoc při řešení osobních, vzdělávacích, profesních problémů, při nichž se zkoumají a analyzují všechny relevantní skutečnosti a hledá se řešení.“

Podle Jetelové Koubové (2010) se termín výchovné poradenství používá pro poradenské aktivity ve školství. Zahrnuje v sobě činnosti zaměřené na poradenskou podporu žákům s problémy učení a chování. Pod tento termín spadá i prevence sociálně patologických jevů a činnosti zaměřené na pomoc při výběru vhodného povolání.

Pojem výchovné poradenství se dá triviálně definovat jako všechny poradenské aktivity ve školství, které jsou realizovány osobou s adekvátní odborností pro danou problematiku. Nejčastěji se jedná o výchovného poradce, ale může to být i například metodik prevence.

1.1 Kdo je výchovný poradce

Výchovný poradce pro školy je zpravidla vysokoškolsky vzdělaný pedagogický zaměstnanec školy, který vedle své hlavní pedagogické výchovně vzdělávací činnosti poskytuje žákům, jejich rodičům, ale i kolegům učitelům poradenské služby různého charakteru. Měl by to být učitel, který zároveň disponuje dostatečnými časovými možnostmi pro řešení problémů a mít vyčleněné konzultační hodiny pro žáky či rodiče (Jetelová Koubová, 2010).

Poradenské služby na základní škole jsou zajišťovány školním poradenským pracovištěm, které tvoří výchovný poradce a školní metodik prevence rizikového chování. V tomto pracovišti může působit i školní psycholog a školní speciální pedagog. Výchovný poradce je pedagog, který absolvoval rozšiřující studium výchovného poradenství. Kromě výuky poskytuje poradenské služby žákům základní školy. U větších základních škol je určen poradce zvlášť pro první a druhý stupeň, v menších zařízeních zvládne činnost jedna osoba pro celou školu (Krejčová et al., 2018).

Podle Knotové a kolektivu (2014) je výchovný poradce tradičním poskytovatelem poradenských služeb na základní škole. V současném školství je to stále především učitel. Díky tomu může být nositelem změn a může obhajovat nejrůznější systémové změny, jež efektivní řešení problémů vyžaduje. Musí to být učitel s respektem jak u kolegů, tak u žáků a rodičovské veřejnosti. Ovšem míra přímé vyučovací činnosti je u poradců snižena dle počtu žáků jednotlivých základních škol. V případě základní školy speciální je určujícím kritériem počet tříd.

A) Běžná základní škola:

- do 150 žáků o 1 hodinu týdně,

- do 250 žáků o 2 hodiny týdně,

B) Speciální základní škola:

- do počtu 7 tříd o 1 hodinu týdně,

- do počtu 12 tříd o 2 hodiny týdně,

- do 550 žáků o 3 hodiny týdně,   - nad počet 12 tříd o 3 hodiny týdně.
- do 800 žáků o 4 hodiny týdně,
- nad 800 žáků o 5 hodin týdně.

Dle Knotové a kolektivu (2014) lze jmenovat do funkce výchovného poradce jakéhokoliv učitele školy. Předpokladem pro toto jmenování je studium dané vyhláškou, která přesně stanovuje obsah studia.

Osoba výchovného poradce je považována za odborníka, který pomůže zvládat vzdělávací obtíže (potíže při osvojování a aplikování učiva), poskytne péči žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, podpoří spolupráci s rodinným prostředím jedince, zabývá se řešením šikany a jiného nevhodného chování na půdě školy. Je zde i pro jiný personál základní školy, kde vystupuje v roli manažera, který řídí a metodicky radí ostatním, jak zvládnout nestandardní situace ve škole (Mertin et al., 2013).

Definicí v literatuře je nespočet, proto se pokusím o menší shrnutí. Výchovný poradce je učitel se sníženým počtem vyučovacích hodin, který má doplňující zákonné vzdělání pro výkon této činnosti. Poskytuje své služby především žákům, ale i ostatnímu personálu školy a rodičům.

1.2 Náplň práce výchovného poradce

Náplň práce poradců se může odlišovat na různých školách. Šířka záběru činností je přímo ovlivněna tím, zda na škole působí i školní psycholog a školní speciální pedagogové. Tyto dvě funkce nejsou vždy obsazeny, ale s výchovným poradcem a školním metodikem prevence se lze setkat nejčastěji.

„Výchovný poradce má již tradičně na starosti kariérové poradenství včetně volby vhodné vzdělávací cesty odpovídající individuálním zvláštnostem jednotlivých žáků. Kromě toho se zabývá vyhledáváním dětí a

dospívajících, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a cílenou pedagogickou podporu. Pomáhá zpracovávat individuální vzdělávací plány pro mimořádně nadané i pro žáky nějak postižené či znevýhodněné s potřebou podpůrných opatření“ (Jedlička et al., 2018, s. 370-371).

K tomu provádí orientační šetření. Na základě učiněných zjištění i objednávek od participantů edukativního procesu (žádosti žáků, upozornění učitelů, podnětů od rodičů) organizuje výchovný poradce nápravu poruch učení, věnuje pozornost integraci jedinců se zdravotním postižením, zdravotním či sociálním znevýhodněním, ale také přispívá k podpoře rozvoje nadání a talentů. Při zajišťování odborných služeb, které již přesahují možnosti a kompetence školy, spolupracuje s PPP, SPC... Kolegům pedagogům zprostředkovává metodickou pomoc, odbornou literaturu a nové informace týkající se metod pedagogické diagnostiky a intervence (Jedlička et al., 2018).

V mnoha případech se činnost výchovného poradce a školního metodika prevence překrývá a není vyloučeno, že výchovný poradce zajišťují i činnosti, které patří spíše do oboru školního metodika prevence. Může to být z důvodu nedostatku personálu, velikosti samotné základní školy, rozpočtu a mnoha jiných.

Školní metodik prevence podle Jedličky et al. (2018) věnuje pozornost především poruchám socializace a produktivního zvládnání výchovných obtíží. Nabízí taky poradenskou pomoc a podporu rodičům při výchově žáků s rizikovým chováním, se specifickými vývojovými poruchami, se vztahovými obtížemi a s kázeňskými problémy. Do jeho kompetence patří jak aktivní vyhledávání jedinců ohrožených sociálně patologickými jevy, tak výchovná intervence a podpora dětí či dospívajících při nápravě již existujících poruch v osobním a sociálním vývoji. Věnuje pozornost všem

projevům rizikového chování, které předcházejí vzniku sociálně patologických jevů.

Podle Vališové a Kasíkové (2011) lze hlavní úkoly výchovného poradce spatřovat v práci s dětmi vyžadující specifický přístup v oblasti vzdělávání a výchovy, zprostředkování diagnostiky žáka v pedagogicko-psychologické poradně, zajišťování informací v oblasti kariérního poradenství, přípravy a zajištění integrace dětí se zdravotním postižením. Velkou část pracovní náplně tvoří rovněž spolupráce s rodiči.

Dle OECD and The European Commission (2004) by se měl poradce ve své náplni práce dostatečně věnovat kariérnímu poradenství, protože může zabránit předčasnému ukončení vzdělávání hned po ukončení základní školy. Značný počet mladých lidí předčasně ukončuje účast ve vzdělávacím systému bez kvalifikace. Bohužel tak činí často z nevědomosti a později tohoto rozhodnutí litují. Poradce se může pokusit ovlivnit jejich názory a otevřít jim oči správným směrem.

Hansen (2006) říká, že kariérní poradenství zahrnuje poskytování informací o trhu práce, vzdělávacích a pracovních příležitostech. Zahrnuje pomoc mladým lidem, aby se zamysleli nad svými zájmy, kompetencemi, schopnostmi a jejich následné sladění s dostupným vzděláním a příležitostmi k zaměstnání.

U zahraničních autorů lze nalézt i mírně odlišný výčet poradenských činností. Například Kochhar (1984) vidí poradenství pro studenty v těchto 7 oblastech: vzdělávání, povolání, zájmové činnosti, sociality, zdraví, osobnostní, morální a manželství. V České republice není úplně běžné, aby se poradenství zaměřovalo na oblast partnerských vztahů či zdraví.

Různí autoři připisují poradcům podobnou náplň práce, která se někde mírně odlišuje. Souhrnně lze říct, že náplň práce poradců je

v kariérním poradenství, spolupráci se žáky nadanými, participaci na tvorbě individuálních vzdělávacích plánů, spolupráci s ostatními subjekty (rodiče, personál školy, pedagogicko-psychologickou poradnou...), pomáhá žákům se zdravotním postižením a učebními potížemi, spolupracuje se žáky vykazující výchovné problémy a mnoho dalšího.

1.3 Kompetence výchovného poradce a předpoklady úspěšné poradenské činnosti

Důležitá je vysoká úroveň při jednání s lidmi, schopnost jejich motivování, práce s informacemi a jejich vhodné prezentování. V odborné stránce jsou důležité znalosti z aplikované psychologie, obecné pedagogiky a vývojové psychologie. Znalosti řešení výchovných a studijních problémů a jejich prevence. Schopnost provádění protidrogové prevence, výchovy proti šikaně a poskytování individuálního poradenství pro výběr vhodné profesní orientace. Rovněž je důležitá dlouhodobá paměť, dobrý ústní a písemný projev, přizpůsobivost, empatie, samostatné myšlení, sebekontrola a ovládání, samostatnost, schopnost přijmout odpovědnost, odolnost vůči mentální zátěži, kultivovanost vystupování a zevnějšku, jistotu, pohotovost vystupování, schopnost sociálního kontaktu a rozdělení pozornosti. Vysoké školy se snaží nabízet specializační studia, které rozvíjí některé z těchto kompetencí v rámci celoživotního vzdělávání. Do těchto studijních programů se můžou hlásit učitelé, kteří chtějí vykonávat poradenské služby (nebo již vykonávající). Pedagogové musejí mít nejméně jednoletou praxi, aby se mohli přihlásit ke studiu. Druh aprobace není rozhodující. Důležitý je zájem o pomoc žákům a rodičům (Jetelová Koubová, 2010).

Závazné kurikulum tohoto studia neexistuje. Obsahově, rozsahem a formou výuky se mírně liší dle instituce, kde jej učitel absolvuje. Na drtivé většině vzdělávacích institucí je ukončené závěrečnou zkouškou a obhajobou

písemné práce. Výstupem studia je získání osvědčení o absolvování. Na základě něj frekventanti splní kvalifikační předpoklady v souladu s § 8 vyhlášky č. 317/2005 Sb.

Dle Vališové a Kasíkové (2011) úspěšná poradenská činnost je do určité míry závislá na cíleném i osobnostním rozvoji učitele v roli poradce. Tento rozvoj lze rozdělit na oblast osobnosti, dodržování profesních zásad a rozvíjení profesních znalostí a dovedností:

A) Osobnostní rozvoj v oblastech:

- Empatie – schopnost vcítit se do často velice složité situace žáka a jeho rodiny.
- Emoční stability – schopnost ovládat a pracovat se svými emočními stavy, které mohou negativně ovlivňovat výchovu a vzdělávací činnost.
- Pozitivního vyjadřování – snažit se o dosažení pozitivního klimatu a komunikaci ve školním prostředí. Konstruktivně řešit konflikty na pracovišti.
- Seberozvoji – dodržování psychohygieny a aktivní snaha dosahovat cílů v osobnostním růstu.

B) Rozvoj profesních zásad v oblastech:

- Dodržování etických zásad – všechny informace získané pro potřeby naplnění výchovně-vzdělávacích cílů by měly být použity jenom ve prospěch žáka a jeho rodiny a jsou považovány za tajné. Lze je sdílet s pedagogickým sborem a jinými subjekty ve prospěch žáka. Je-li ovšem toto sdílení nutné.
- Profesních kompetencí – vědomí vlastních profesních možností a limitů, v případě potřeby využití konzultace jiného odborníka, v případě přesahu problematiky doporučit specializované pracoviště.

- Překonávání předsudků a mýtů ve vzdělávání – je nutné zohlednit, že ve škole se setkávají žáci z rozdílných sociokulturních prostředí a národnostních menšin. Je třeba zohlednit tyto odlišnosti a tím redukovat nesprávnou diagnostiku.

C) Rozvíjení profesních znalostí a dovedností v oblastech:

- Sebevzdělávání – soustavné doplňování informací z oboru, aby měl poradce přehled o všech změnách zákonů a jiných informací, které při své práci může využít.

- Podpory, motivace aktivizace žáka a rodičů – snaha o docílení efektivní spolupráce s rodiči i se žákem, podpora jejich aktivní účasti na řešení vzniklé situace.

- Vedení rozhovoru – zvládání technik konstruktivního rozhovoru.

- Řešení problémů – znalost profesních situací a běžný postup jejich řešení, plánování a hodnocení způsobu jejich řešení.

- Pozorování – všimnout si nápadností ve verbálních i neverbálních projevech žáků, monitorování změn v celkovém působení jednotlivých žáků i celého kolektivu ve třídě.

- Analýzy výkonu a výtvorů – pozorovat výkyv v ústních, písemných i kresebných výtvorech žáků.

- Analýzy sociálních vztahů – monitorování vztahové sítě ve třídě. Nepodceňovat problémy, se kterými žáci přicházejí. Aktivně pracovat na podpoření pozitivního klimatu ve třídě s využitím osobnostně-sociální výchovy.

Středobodem úspěšné poradenské činnosti je samotná osobnost poradce. Literatura uvádí, že základním prvkem je jeho vzdělání, osobnostní rysy, dodržování profesních zásad a chuť k dalšímu seberozvoji v této

činnosti. Všechny tyto prvky tvoří důležitou mozaiku osobnosti poradce. Vzdělání udává již samotný zákon a bez něj by činnost nemusela být dostatečně kvalitní, ale pokud se zastaví pouze na vzdělání a nebude mít další zájem k seberozvoji je otázkou, zda ho vůbec tato činnost baví a naplňuje. Vhodné osobnostní rysy jsou důležité, aby se žák cítil komfortně při poradenských činnostech a poradce byl vůbec schopný dané věci řešit. Porušování profesních zásad ze strany poradce je hodně neprofesionální a nevhodné chování.

2 Poradenský proces, typologie běžných záležitostí potkávající výchovného poradce v praxi a jeho spolupráce s jinými subjekty

2.1 Poradenský proces ve školním prostředí

Podle Vališové a Kasíkové (2011) lze na poradenský proces nahlížet jako na vzájemně navazující a posloupný sled činností, vedoucích k ohraničení problémů (jejich vymezení), nalezení adekvátních metod a postupů k jejich zvládnutí, zhodnocení dosažených výsledků a naplnění stanovených cílů. Jednotlivé fáze poradenského procesu autorky rozdělují následovně:

- 1) Počínající fáze – prvotní krok celého procesu je z iniciativy žáka, rodiče, učitele či samotného výchovného poradce. Dochází k osobnímu, telefonickému, internetovému či jinému kontaktu mezi poradcem a jiným subjektem, při kterém si objasní vzniklou situaci či problém. Tato fáze trvá zpravidla den až dva.
- 2) V tomto kroku lze vyrozumět zákonného zástupce a vyžádat si písemný souhlas ke spolupráci, pokud to je nutné z povahy věci. Rovněž se zvažuje

kompetence školy a případně se navrhne specializované zařízení (např. pedagogicko-psychologická poradna, dětský psycholog...).

3) Samotný kontakt s poradcem může být pomocí několika forem. Aplikace jednotlivých forem poradenské práce je závislá na aktuální situaci, povaze řešeného problému i vlastní odborné erudici. Lze volit mezi:

- Osobní a telefonickou konzultací – zahrnuje konstruktivní a přímý návrh řešení situace, seznámení s průběhem, cíli a výsledky. Případně se domluví další spolupráce.

- Osobní a telefonická krizová intervence – využívá se v případech, kdy situace vyžaduje neodkladné řešení. Poradce mnohdy poskytuje emoční podporu, uklidnění a zajistí další potřebnou pomoc. Kontaktuje orgány sociálně-právní ochrany dětí, pokud to vyžaduje charakter problému.

- Skupinové a individuální poradenství – je zaměřeno na dlouhodobější práci se skupinou či jedincem, stanovení cílů, metod a způsoby řešení. Tato dlouhodobá spolupráce by měla směřovat k schopnosti žáka i rodiny orientovat se v řešení nastalé situace a seznámení s nápravnými možnostmi při diagnostikování specifických vzdělávacích potřeb.

4) Následně se sestaví poradenský kontrakt, personální zajištění, časové dotace, hlavní cíl spolupráce a způsoby hodnocení.

5) Využijí se optimální metody a postupy adekvátní řešené problematice. Průběžně se tato činnost hodnotí. Po dosažení stanovených cílů dochází k ukončení kontaktu.

Jetelová Koubová (2010) zase uvádí, že je nutné nejprve kategorizovat problém jako jednoduchý, nebo jako složitý. Ten jednoduchý je izolovaný, týká se jednoho konkrétního jevu a zpravidla se dá řešit jednorázovým opatřením. Je nutné dítě vyslechnout, zjistit veškeré podrobnosti, které se

k problému vztahují. Nebagatelizovat a ujistit dítě, že udělalo správně, když se obrátilo na výchovného poradce. Vyhnout se moralizování a vynášení soudů, kdo za to může. Nevytvářet zbytečný stres dítěte kritizováním. Ovšem je vhodné s dítětem rozebrat, jak situace vznikla a jak se jí v budoucnu vyhnout a problémům předejít. Složitý problém v sobě zahrnuje širší souvislosti osobnosti dítěte. Je nutné důkladně problém rozebrat, nahlédnout na něj ze všech stran, i to, co spolu zdánlivě nesouvisí může být pro řešení důležité. Složitý problém se často skrývá za problémem jednoduchým. Je důležité pečlivě naslouchat dítěti.

Průběh poradenského procesu lze shrnout do pěti fází:

- 1) Seznámení – vytvoření vztahu důvěry, získání informací o žákovi.
- 2) Diagnóza – vymezení problému a představit si, jak žák svůj problém prožívá. Žák musí pochopit, v čem je jeho chování problémové.
- 3) Volby cíle a alternativ řešení – na základě výsledků diagnostiky stanovuje poradce společně se žákem cíl a další postup. Poradce navrhuje i alternativy řešení, které odpovídají schopnostem a možnostem žáka.
- 4) Rozhodnutí žáka – poradce podpoří žáka při rozhodování a informuje ho o výhodách jednotlivých možných alternativ i o eventuálních negativních důsledcích. V některých případech se může stát, že žák nechce učinit žádné rozhodnutí.
- 5) Podpora žáka – poradce pomáhá při zdolávání překážek, povzbuzuje, posiluje vytrvalost, hodnotí výsledky a vede žáka k osamostatnění se. Pokud zvolené řešení nevykazuje výsledky, pak došlo k chybě v některém z předešlého kroku. Následně je nutné se vrátit a chyby napravit.

Z literatury vyplývá, že poradenský proces má postupnou strukturu a logické kroky vedoucí k dosažení stanoveného cíle. Druh poradenského

procesu a počet zainteresovaných stran je volen dle záležitosti, kterou je nutné projednat.

2.2 Typologie výchovných problémů, poruch chování a jiných abnormalit

Výchovný poradce se může setkat při své práci s nejrůznějšími odlišnostmi u žáků, které vyžadují jeho zásah a pomoc danému dítěti. Můžou být způsobeny nevhodnou výchovou, ovlivňováním dítěte nevhodnými kamarády a mnoho dalšími důvody. S některými zdravotními problémy se dítě již bohužel narodí a nemají žádný spouštěcí mechanismus z okolního prostředí. U některých lze i konstatovat, že jsou tyto odlišnosti spíše darem a nikoliv přítěží pro dítě. V každém případě musí být poradce schopen být pomocnou rukou pro žáka, jeho rodiče a pedagogy u všech druhů výchovných problémů, poruch chování a jiných odlišností.

Dle Vališové a Kasíkové (2007) se poradce může setkat s následujícími záležitostmi:

- Zdravotní znevýhodnění (mentální, tělesné, zvukové, sluchové, vady řeči, autismus...)
- Učební obtíže (problémy při osvojování a aplikaci učiva = špatný prospěch)
- Nadaní a mimořádně nadaní žáci
- Specifické (vývojové) poruchy učení (obtíže při nabývání a užívání mluvení, porozumění mluvené řeči, problém v psaní a čtení, špatné počítání a matematické usuzování – dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyspinxie...)
- Specifické poruchy chování (nesoustředěnost, nepozornost – syndrom ADHD nebo ADD)

- Výchovné problémy (vzdorovitost, lhaní a podvody, krádeže, záškoláctví, šikana, potulky a útěky...)
- Sociálně nežádoucí jevy ohrožující děti a mládež (prostituce, vandalismus, sprejerství, závislost na návykových látkách, extrémismus, poruchy sebezpojetí, požívání alkoholu...)
- Poruchy sociálního zařazení (delikvence, kriminalita mládeže, projevy xenofobie...)
- Sebeпоškozování a sebevražedné chování

Jedná se o pestrou škálu situací, při kterých poradce musí volit nejrůznější řešení. Některé z těchto záležitostí si můžou přebírat i jiní členové školního poradenského centra, pokud tyto pozice na dané ZŠ existují.

2.3 Výchovný poradce a spolupráce s jinými subjekty a orgány

Výchovný poradce spolupracuje nejčastěji s dětmi samotnými. To je jedna ze základních rovin spolupráce při jednoduchých i složitějších záležitostech. Při řešení problémových situací ve škole mnohdy výchovný poradce přistupuje ke spolupráci i s dalšími subjekty.

Podle Knotové a kolektivu (2014) se tak děje například v případě řešení závažných přestupků proti školnímu řádu. Pokud se žák takového přestupku dopustí, není efektivní řešit tuto záležitost pouze udělením kázeňského postihu. V rámci prevence rizikového chování žáků je nutné projednat přestupek s rodiči, ale vystupují zde i jiné subjekty. Projednání vyvolá třídní učitel a účastní se jej rodiče, výchovný poradce a v praxi je velmi osvědčená rovněž přítomnost žáka. Poradce svým profesionálním přístupem je oporou třídnímu učiteli při sdělování nepříjemných informací nebo při řešení eventuálního konfliktu mezi třídním učitelem a zákonným zástupcem žáka. Výchovný poradce může při řešení těchto závažných situací

spolupracovat i s nejbližším místním orgánem sociálně-právní ochrany dětí, tj. s oddělením či odborem péče o dítě či sociální prevence. Stane-li se, že škola vyčerpá všechny možnosti k řešení závažných problémů a náprava se nedaří, může výchovný poradce zprostředkovat předání případu tomuto místnímu orgánu. V krajním případě lze doporučit umístění žáka na resocializační pobyt do střediska výchovné péče.

Pedagogicko-psychologická poradna do situace vstupuje například v případě, že je zjištěno mimořádné nadání u žáka. Třídní učitel může dát podnět k tomuto vyšetření a je nutné tuto skutečnost projednat se zákonným zástupcem žáka. Výchovný poradce následně vyšetření žáka zprostředkuje. Školské poradenské zařízení může na základě vyšetření žáka doporučit jeho vzdělávání podle IVP. Výchovný poradce poté koordinuje vznik IVP a jeho plnění (Knotová & kolektiv, 2014).

Do poradny můžou zamířit i žáci s osobními problémy, prospěchovými a výchovnými problémy. Lze zde diagnostikovat žákům rovněž různé druhy poruch učení.

Poradce často spolupracuje i čistě interně v rámci dané základní školy. Spolupráce s učiteli se děje v rámci konzultačních hodin poradce, kdy poskytuje konzultace kolegům k problémům spojeným s nekázní žáků a neplněním školních povinností. Poradce rovněž konzultuje s učiteli řešení problémů ve třídních kolektivech. Výchovný poradce společně s třídními učiteli projednává a eviduje neomluvenou absenci žáka. Při absenci do desíti neomluvených hodin vstupují do spolupráce rodiče. Při opakované neomluvené absenci nebo v situacích, kdy neomluvená absence přesáhne deset hodin, se výchovný poradce účastní jednání výchovné komise svolané ředitelem školy. Počet spolupracujících subjektů se tedy zvětšuje. Pro práci výchovného poradce je velmi důležitý nejen zájem vedení školy o vytvoření fungujícího systému výchovného poradenství, ale také trvalá úzká

spolupráce. Jednou z možností je, že poradce je členem vedení školy a zároveň vedoucím školního poradenského pracoviště. Jako člen vedení školy se pravidelně účastní poraden vedení školy, na kterých informuje o dění ve své oblasti (např. jaké jednání s rodiči proběhlo), přijímá úkoly od vedení školy (např. prošetřit podezření na šikanu) a domlouvá s členy vedení školy řešení nejrůznějších problémů. Kupříkladu svolání výchovné komise k řešení opakovaného nedodržování školního řádu žákem (Knotová & kolektiv, 2014).

Samotný výchovný poradce by nemohl efektivně vykonávat poradenskou činnost, kdyby kolem sebe neměl podporu ostatního personálu školy, rodičů a externích institucí. V závěr ještě dodávám, že v některých závažných případech má poradce ohlašovací povinnost a musí do případu vstoupit další subjekt v podobě Policie ČR.

3 Legislativní a etické zásady dotýkající se výchovného poradenství

3.1 Legislativní rámec výchovného poradenství

Poskytování poradenských služeb, poradenské služby směřující k zjištění speciálních vzdělávacích potřeb nebo mimořádného nadání, účel poradenských služeb, pravidla poskytování poradenství, psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku, školské poradenské zařízení a další upravuje vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Legislativa upravující výchovné poradenství je i vyhláška č. 317/2005 o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Konkrétně § 8 - studium pro výchovné poradce. Ten v sobě definuje následující:

- „Studiem pro výchovné poradce získává jeho absolvent specializaci v základním oboru zaměřenou na oblast pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie. Tato specializace je předpokladem pro výkon specializované metodologické činnosti výchovného poradce.“

- „Studium se uskutečňuje v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin.“

- „Studium se ukončuje obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.“

Dále nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. Konkrétně § 3 upravující učitele a výchovnému poradci v jedné osobě míru snížení týdenního rozsahu přímé pedagogické činnosti. Dle počtu žáků či tříd. Podrobněji rozebráno již v kapitole 2 „Kdo je výchovný poradce“ v této práci.

Rovněž vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Konkrétně její příloha č. 1 - přehled podpůrných opatření. Definuje poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Znění je následující: „Poskytování poradenské pomoci ve škole zajišťují zejména poradenští pracovníci školy: školní metodik prevence se věnuje péči o žáky s rizikovým chováním a prevenci rizikového chování, výchovný poradce se věnuje podpoře žáků a pedagogických pracovníků při vzdělávání žáků s potřebou uplatňování podpůrných opatření, pokud ve škole pracuje školní psycholog nebo školní speciální pedagog, tak se podílí na poskytování poradenských služeb i realizaci předmětu speciálně pedagogické péče. Poradenský pracovník školy

spolupracuje s dalšími pedagogickými pracovníky, zejména s třídními učiteli, a zajišťuje pravidelnou komunikaci se zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem. Pravidelně komunikuje se školskými poradenskými zařízeními, která zajišťují návrhy podpůrných opatření a podílejí se na jejich realizaci ve školách. Školy a školská zařízení, která se podílejí na vzdělávání žáka, postupují za účelem jeho podpory ve vzájemné součinnosti.“

Působení výchovného poradce také upravuje novela školského zákona č. 82/2015 Sb., kterou se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon).

Zařazení učitele kvalifikovaného v oblasti výchovného poradenství a vykonávající tuto činnost do příslušné platové třídy upravuje katalog prací uvedený v nařízení vlády č. 137/2009 Sb. (Michalík et al., 2015).

Legislativních úprav je celá řada, ale patrně nejdůležitější pro výchovné poradce je vyhláška č. 72/2005 Sb., která upravuje nejvíc využitelné tématiky pro jejich práci.

3.2 Etický kodex výchovných poradců

Etický kodex byl projednán a schválen na Kongresu výchovných poradců 28. března 2008 v Praze. Jeho účelem je vymezit etická pravidla pro výchovné poradce. Slouží potřebám profese poradců, jejich klientům, pedagogům připravujících studenty na výkon této profese a spolupracujícím institucím s výchovným poradcem. Je rozdělen na čtyři samostatné části (Asociace výchovných poradců, z.s.).

Tento kodex obsahuje pouze několik bodů a není příliš rozsáhlý. Vymezuje etickou odpovědnost poradce vůči klientům, práva a prospěch klienta, omezení vyplývající z profese výchovného poradce a výkon profese. Celé znění kodexu je obsaženo v příloze č. 3 této práce. Je poradcům

k nahlédnutí na internetových stránkách Asociace výchovných poradců a setkávají se s ním při studiu výchovného poradenství. Dokazování porušení některých bodů z kodexu může být mnohdy náročná činnost.

U poradců je žádoucí, aby byl etický kodex dodržován, protože pracují s velmi důležitou hodnotou v podobě lidské osobnosti. V mnoha případech s osobností, která je zranitelná. O to víc je důležité dbát všech zásad, aby nedošlo k újmě. Je to profese, která by zásadní chyby neměla připouštět. Avšak je nutné zmínit, že porušení kodexu není nijak formálně postihováno. Rovněž není ani nikterak oficiálně vymáháno. Je to na odpovědnosti každého poradce. V některých případech jeho nedodržení může vést k porušení zákonných norem a následně již lze tento skutek postihnout v rámci legislativních postihů.

4 Historie výchovného poradenství

Podle Jedličky et al. (2018) byla první poradna zaměřená na diagnostiku a nápravu výchovných problémů školních dětí založena roku 1896 při Pensylvánské univerzitě. Zasloužil se o to psycholog a vysokoškolský učitel David Lightner Witmer. Na evropském kontinentu psycholog Alfred Binet a psychiatr Théodor Simon se spolupracovníky založili roku 1905 laboratoř experimentální pedagogiky v Paříži.

Již v roce 1884 vznikla takzvaná antropometrická laboratoř zřízená v Anglii. Zasloužil se o ní Francis Galton, který si stanovil za cíl pomocí studia a poznání osobnosti dítěte poskytovat rady při výchově ve škole a rodině. Galton tímto položil základ pro vznik první psychologické výchovné poradny v Londýně (Kohoutek, 1998).

Přejdeme-li z celosvětové perspektivy čistě na domácí lze říct, že v oblasti školství se výchovné poradenství začalo více rozvíjet v polovině šedesátých let dvacátého století. Počátky poradenských služeb se datují až do

30 let dvacátého století, kdy se jednalo především o kariérní poradenství. Poradenství zaměřené na problémy výukové a výchovné se rozvíjelo až po druhé světové válce. Odstartovala jej v roce 1963 směrnice Ministerstva školství a kultury „O výchově k volbě povolání“, kdy na středních všeobecně vzdělávacích školách vzniká funkce poradce pro výchovu k volbě povolání. Pokyn Ministerstva školství a kultury ke zřizování krajských odborných psychologicko-výchovných pracovišť pokládá základ pro budování pozdější sítě pedagogicko-psychologických poraden a k vytyčení jejich úkolů. V roce 1967 jsou vydány instrukce vymezující jednotlivé články systému výchovného poradenství. Formuluje kompetence a rozlišuje základní vztahy mezi výchovným poradcem, okresní pedagogicko-psychologickou poradnou a krajskou pedagogicko-psychologickou poradnou. Sedmdesátá a osmdesátá léta dvacátého století přináší ještě větší etablování pedagogicko-psychologického poradenství do školství. Od roku 1980 je systém výchovného poradenství zakotven ve vyhlášce Ministerstva školství České republiky 130/1980 Sb. Řídícím orgánem byl Ústav pro sociální výzkum mládeže a výchovné poradenství při Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Metodicky vedl ředitele krajských pedagogicko-psychologických poraden. Pořádal vzdělávací aktivity pro výchovné poradce a zabýval se vědecko-výzkumnou činností. Krajské pedagogicko-psychologické poradny se zaměřují na péči o žáky středních škol a učilišť, Rovněž zajišťují metodické vedení okresních pedagogicko-psychologických poraden a středoškolských výchovných poradců. Jsou to zařízení školských odborů krajských národních výborů. Obvodní a okresní pedagogicko-psychologické poradny pečují o žáky základních škol a předškolní děti. Uskutečňují metodickou a školící činnost pro výchovné poradce, případně jiné pedagogy těchto škol. Zařazují se jako zařízení školských odborů obvodních národních výborů (Slavíková, 1996).

Výchovní poradci se touto dobou věnovali především kariévnímu poradenství, výchovným a výukovým problémům. Zajišťovali spolupráci školy, žáků, rodičů a pedagogicko-psychologických poraden. Tedy náplň práce se již velmi podobala soudobé činnosti výchovných poradců, ale přesto nesla jednu skrytou odlišnost. Všudypřítomný ideologický tlak spojený s plánovaným hospodářstvím je nezanedbatelnou součástí, která se projevuje do práce poradců. V mnoha případech se bohužel mohlo stát, že bylo dítě usměřováno k určité profesi. V současnosti se můžeme jen domnívat, zda to bylo opravdu dle jeho schopností, vlastností a svobodného rozhodnutí (Slavíková, 1996).

Komunistický režim podporoval v menší míře výchovné poradenství, protože se domníval, že v beztřídní společnosti nebude problém s kriminalitou, výchovným problémem a volbou povolání. Osobnost jedince a jeho potřeba šla více do ústraní a předčil je často zájem celospolečenský.

Po revoluci došlo ke změně v organizačním členění výchovného poradenství. Je zrušen Ústav pro sociální výzkum mládeže a výchovné poradenství při Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Úkoly krajských poraden ve vztahu ke středním školám přecházejí na okresní poradny. Rozšiřuje se síť poradenských pracovišť a vznikají první soukromé poradny. Rok 1994 je doménou vzniku institutu pedagogicko-psychologického poradenství, který má za úkol odborné poradenství MŠMT v oblasti výchovného poradenství. Také zajišťuje koordinační, metodické a vzdělávací aktivity pro systém výchovného poradenství (Slavíková, 1996).

Okolí přelomu dvacátého a dvacátého prvního století dává větší punc důležitosti výchovnému poradenství. Podle Slavíkové (1994, s. 18) „Dnes již není pochyb o skutečnosti, že úloha pedagogicko-psychologických podpůrných služeb v našem školství je nezastupitelná. Dokladem toho jsou výsledky více než třicetileté práce systému výchovného poradenství,

orientované vždy především na osobnost každého jedince a na podporu kvality jeho života, ale i neustále vzrůstající nároky na rozsah odborné péče tohoto systému o děti a mládež.“

V roce 1998 bylo poskytování poradenství upraveno metodickým listem MŠMT. K jeho majoritním koncepčním změnám patřila snaha rozšířit poradenské služby ve školách. Například o školní psychology. Prvotně se záměrem vstupu školních psychologů přišel v roce 2001 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha). Roku 2005 vstoupila v platnost vyhláška č. 72/2005 Sb. (o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních), která přinesla novou podobu poskytování poradenských služeb ve školách. Institut pedagogicko-psychologického poradenství se v roce 2007 rozšířil a stal koncepčním, koordinačním, centrálním metodickým, vzdělávacím a informačním pracovištěm. V roce 2011 se převedl pod nově vzniklou instituci Národní ústav pro vzdělávání. Současný rozvoj a podobu výchovného poradenství výrazně podporují projekty investované Evropským sociálním fondem (Knotová & kolektiv, 2014).

Od dob minulých do současnosti výchovné poradenství doznalo řady organizačních změn, ale jeho podstata v podobě pomoci žákům zůstává po mnoho let stejná. Současná náplň práce poradců je také obdobná. Pokud se díváme pár desítek let zpět je jednoznačné, že u jejich náplně práce převažovalo kariérní poradenství, které se rovněž v čase měnilo. Jak říká Savickas (2008, s. 97) „Moje teze je, že pokaždé, když se mění společenská organizace práce, mění se i metody, jimiž společnost pomáhá jednotlivcům při volbě povolání.“ V soudobé společnosti stojí kariérní poradenství a řešení jiných obtíží spíše na rovnocenné příčce. Kariérní poradenství na základní škole převažuje v závěrečných ročnících, ale u mladších žáků jde do popředí

řešení výchovných a výukových obtíží (problémy při osvojování a aplikování učiva).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumu

5.1 Druh výzkumu

Jedná se kvalitativní výzkum. Podle Švaříčka et al. (2007) panuje velká terminologická různost v definování pojmu kvalitativní výzkum. Téměř každá definice totiž zdůrazňuje jiný znak kvalitativního výzkumu jako podstatný odlišující aspekt. Definice se zakládají na metodě sběru dat, na využití metodě usuzování, na druhu dat a na způsobu analýzy. Definice zohledňující všechny důležité charakteristiky by mohla znít následovně:

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“ (Švaříček et al., 2007, s. 17).

5.2 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem empirické části této práce je zjistit, jaké situace jsou pro poradce problematické, jaké strategie volí ke zvládnutí komplikovaných situací a jaká podpora jim chybí.

Vzhledem k cíli výzkumu je stanovena hlavní výzkumná otázka:

Jaké situace jsou pro poradce obtížné, jaké strategie volí ke zvládnutí problematických situací a jaká jim chybí podpora?

Z hlavní výzkumné otázky vyplývají následující specifické výzkumné otázky, které jsou podkladem pro tazatelské otázky:

- 1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?*
- 2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?*
- 3. Jaká podpora poradcům chybí?*

5.3 Metoda sběru dat

Kontaktoval jsem náhodně vybraný soubor respondentů ze ZŠ, které jsou v dostupné vzdálenosti od mého bydliště. První kontaktování jednotlivých osob probíhalo přes e-mail. S jednou osobou mě spojila poradkyně, u které jsem již absolvoval rozhovor a domluvila mi s ní schůzku. Návratnost odpovědí na můj e-mail ze strany poradců byla kolem 30 procent. U jedné respondentky se při e-mailovém kontaktu ukázalo, že není vhodnou adeptkou pro tento výzkum, protože se na pozici poradkyně teprve zaučuje.

Pro kvalitativní sběr dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Otázky v rozhovoru jsem formuloval přesně a v pevném pořadí. Jedná se hlavně o otevřené otázky, které umožňují volnou odpověď jednotlivým poradcům. Pokládal jsem i doplňující otázky, pokud mě něco zaujalo.

Podle Jedličky et al. (2018) má polostrukturovaný rozhovor pevnou strategii, ale značně volnou taktiku. Tazatel postupuje dle předem stanoveného plánu, aby byl schopný probrat všechny důležité položky pro konečné vyhodnocení. Tento plán dává rozhovoru určitý řád. Lze u dotazovaného vyvolat větší spontaneitu a tazateli dát částečnou formulační volnost.

Před začátkem každého rozhovoru mně byl udělen informovaný souhlas od dotyčné osoby o tom, že můžu využít získaná data pro účely této bakalářské práce. Ujistil jsem jednotlivé poradce, že se jedná o zcela anonymní výzkum a nebudou v něm uveřejněny jejich jména. Rovněž ani základní školy, kde vykonávají své poradenské činnosti. Rozhovory se realizovaly na školách v pracovních poradců. Většina rozhovorů trvala kolem 20 minut. Průběh rozhovoru byl nahráván na mobilní telefon.

5.4 Výzkumný vzorek

Pro účely tohoto výzkumu jsou vhodní poradci s praxí, protože právě ti mají s největší pravděpodobností za sebou setkání a řešení nějaké náročné situace. Výzkumný vzorek zahrnuje 7 výchovných poradkyň a 1 výchovného poradce. Všechny osoby spojuje skutečnost, že pracují již několik let na svých pozicích. Drtivá většina osob zapojených do výzkumu se věnuje výchovnému poradenství i kariéernímu poradenství a vykonávají poradenské služby pro první i druhý stupeň ZŠ. Do výzkumu jsou zahrnuty osoby z menších, ale i větších škol.

Tabulka č. 1 – Charakteristika výzkumného souboru

Respondenti	Počet let jejich praxe	Vykonávají i kariéerní poradenství	Jiné pozice, které zastávají	Vykonávají poradenské služby pro první i druhý stupeň	Pohlaví
<i>Resp. č. 1</i>	<i>8 let</i>	<i>Ano</i>	<i>Zástupkyně ředitele</i>	<i>Ano</i>	<i>Žena</i>
<i>Resp. č. 2</i>	<i>20 let</i>	<i>Ano</i>	<i>Učitelka francouzštiny</i>	<i>Ano</i>	<i>Žena</i>

			<i>a dějepisu</i>		
<i>Resp. č. 3</i>	<i>20 let</i>	<i>Ano</i>	<i>Učitelka českého jazyka</i>	<i>Ano</i>	<i>Žena</i>
<i>Resp. č. 4</i>	<i>10 let</i>	<i>Ano</i>	<i>Správce počítačové sítě a učitel tělocviku</i>	<i>Ano</i>	<i>Muž</i>
<i>Resp. č. 5</i>	<i>20 let</i>	<i>Ano</i>	<i>Zástupkyně ředitele, učitelka volby povolání a fyziky</i>	<i>Ano</i>	<i>Žena</i>
<i>Resp. č. 6</i>	<i>6 let</i>	<i>Ano</i>	<i>Učitelka anglického jazyka a tělocviku</i>	<i>Ano</i>	<i>Žena</i>
<i>Resp. č. 7</i>	<i>5 let</i>	<i>Ne</i>	<i>Preventistka rizikového chování a učitelka angličtiny</i>	<i>Ne (jen pro 1. stupeň)</i>	<i>Žena</i>
<i>Resp. č. 8</i>	<i>11 let</i>	<i>Ano</i>	<i>Učitelka (aprobace nedefinována)</i>	<i>Ano</i>	<i>Žena</i>

Tabulka č. 2 – Charakteristika škol, kde respondenti vykonávají poradenství

Respondenti	Počet	Počet	Jiné pozice ve školním
--------------------	--------------	--------------	-------------------------------

	žáků školy	obyvatel města či obce, kde škola sídlí (přibližně)	poradenském pracovišti
<i>Resp. č. 1</i>	260	100 000	<i>Metodik prevence</i>
<i>Resp. č. 2</i>	540	100 000	<i>Školní psycholog, speciální pedagog, metodik prevence pro 1. stupeň, metodik prevence pro 2. stupeň</i>
<i>Resp. č. 3</i>	300	100 000	<i>Školní psycholog, metodik prevence</i>
<i>Resp. č. 4</i>	300	100 000	<i>Metodik prevence</i>
<i>Resp. č. 5</i>	150	16 000	<i>Školní psycholog, metodik prevence</i>
<i>Resp. č. 6</i>	200	100 000	<i>Metodik prevence pro 1. stupeň, metodik prevence pro 2. stupeň, speciální pedagog, školní psycholog, sociální pedagog a školní asistent</i>
<i>Resp. č. 7</i>	90	1 300	<i>Pracovník speciálně pedagogické péče, externí psycholog</i>
<i>Resp. č. 8</i>	240	100 000	<i>Speciální pedagog, metodik prevence, školní psycholog</i>

6 Analýza a interpretace dat

Každé/mu účastníci/účastníku výzkumu jsem přidělil číslo od jedné do osmi. Pod tímto číslem budou dále vystupovat při interpretaci jejich odpovědí.

Data z audionahrávek jsem zpracoval do transkriptů a dále provedl otevřené kódování. Ukázka části přepisu rozhovoru je v příloze č. 1. Kód má

za cíl určit, o čem daná sekvence vypovídá, jaký jev či téma reprezentuje. Po otevřeném kódování byla použita tzv. technika „vyložení karet“ pro interpretaci dat.

Dle Švaříčka et al. (2007) u této techniky jde o to, že výzkumník vezme kategorie vzniklé otevřeným kódováním a uspořádá je do nějakého obrazce či linky a na základě tohoto uspořádání sestaví text tak, že je převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií. Není přitom nutné, aby do výsledné analýzy vstoupily všechny kategorie. Můžeme vybrat jen ty, které se vztahují k výzkumné otázce. Případně podle toho, jaká je mezi nimi vzájemná souvislost. Všechny kategorie zařazené do analýzy tohoto stupně spolu musí být nějakým způsobem spjaté.

6.1 Interpretace odpovědí poradců na specifické výzkumné otázky

Respondentka č. 1

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Tato respondentka shledává za obtížnou situaci dokázat konkrétním osobám, že kouří elektronickou cigaretu na půdě školy, aby mohlo být navrženo adekvátní postihnutí. Dále je také problematická identifikace osob, které rozbíjí chlapecké záchody. Nedokáže najít vhodný prostředek, aby našla viníky.

Obtížné je pro ni řešit i situace, ve kterých by se po správnosti neměla angažovat (je to rodinná záležitost), ale bohužel musí, protože se jedná o vyhrocené a velmi emocionální situace, které nevyžadují odkladnost řešení a daná osoba potřebuje její okamžitou pomoc – toto demonstrovala například tím, že za ní přijde holčička a brečí, že jí doma ubližují a nikdo jí nechápe a uvažuje, že spáchá sebevraždu.

Usnadnilo by její práci, kdyby byla spolupráce s některými rodiči na lepší úrovni. Mnohdy jí nechtějí věřit, že zrovna toto a toto udělalo jejich dítě. Setkává se i s agresivními rodiči, kdy volí techniky zvládání těchto situací, které si osvojila na školeních. Trvalo jí velmi dlouho, než se naučila být v klidu i v těchto situacích.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Pokud se objeví obtížná situace volí strategii, že se sejde společně s metodičkou prevence. Oproti letům dřívějším se v současnosti snaží vždy mít na schůzkách více lidí. Například ona, metodička a třídní učitel. Nikdy se neschází s rodiči soukromě, aby byl vždy minimálně jeden svědek.

Obrací se i na právníkou kancelář, kterou jim vysoutěžilo město. Bohužel jí vadí, že je to nepoužitelná podpora při akutní situaci. Jejich odpověď trvá delší čas a je podmíněna oficiální písemnou žádostí.

Hojně žádá někoho ze svého okolí o pomoc – radou či útěchou.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

Hodila by se jí podpora například ve formě právníka či policisty na telefonu, který by poskytl okamžitou radu při řešení konkrétních situací. Chtěla by zároveň získat větší podporu od policie při řešení drobných krádeží ve třídách.

Uvítala by větší pravomoci ve své pozici, které by jí dovozoval zákon. Například moct prohledat dětem tašku v případě, že má důvodné podezření na nějakou závadovou věc uvnitř.

Z materiálního zázemí chybí místnost pro jednání s rodiči, kde by byl klid. Aktuální je bohužel průchozí.

Někdy jí schází rovněž čas pro vykonávání poradenských činností.

Respondentka č. 2

Specifikum instituce, kde poradkyně pracuje je, že se zaměřuje na mimořádně nadané děti.

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Poradkyně si neví rady s řešením, když vznikají nové legislativní postupy. Její nejhůřší rok v kariéře byl 2016, kdy začala inkluze. Nevěděla do čeho jde a nabalila se spousta administrativních věcí. Především finanční výkazy, se kterými si nevěděla rady. Vyčítá ministerstvu, že vůbec nezajistilo žádné proškolení.

V nedávné době řešila hodně, jak má přistupovat k žákům z Ukrajiny. U nich je velmi rozdílná vzdělávací připravenost. Děti z městských oblastí Ukrajiny jsou zpravidla na podobné či lepší úrovni znalostí vůči dětem z ČR. To bohužel mnohdy neplatí pro děti z venkova. Děti v devátém ročníku mají například vědomosti srovnatelné s pátou třídou v ČR. Práce s těmito žáky jí někdy dává zabrat.

Spolupráce s rodiči funguje z 80 procent bezproblémově. Bohužel se občas setkává i s agresivními rodiči a někteří si myslí, že škola je službou. Tohle poradkyně odmítá přijmout. Neuznají své chyby a hází na školu, že je ta špatná.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Pokud vznikají nové legislativní postupy obrací se na ostatní výchovné poradce, kterým zavolá a zkonzultuje to. Mnoho z nich zná osobně. Obrací se i na krajské úřady či ministerstvo, když na to nestačí ostatní výchovní poradci. Ministerstvo považuje jako krajní řešení a málokdy tam získá odpověď. Při mnoha problematických situacích to funguje stylem „porad si sám“. Ministerstvo vyhodí nějaké vyhlášky a nejsou jednoznačné

definovány. Úzce spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou a speciálně pedagogickým centrem, kteří jsou první na ráně při zavedení nějaké legislativní změny. Dokážou jí podat pomocnou ruku.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

Stěžuje si, že jí absolutně nestačí zákonné snížení přímé vyučovací činnosti. Aktuálně dělá 250 přihlášek pro děti z 5, 7 a 9 tříd, kde si stěžuje na velkou vytíženost. Spoustu věcí dělá bohužel doma.

Respondentka č. 3

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Pro tuto poradkyni nastávají největší komplikace při neomluvených absencích, které souvisí se záškoláctvím a krytým záškoláctvím.

Také při vyřešení vztahů dítě, rodina a škola. Vyřešit to tak, aby byla spokojenost na straně žáka, školy i rodičů. Například je situace natolik závažná, že se musí dítě umístit do střediska výchovné péče, ale rodiče s tím nesouhlasí či nejsou ochotni hradit výdaje za tento pobyt. V mnoha případech tyto děti pocházejí z dysfunkčních rodin.

Jako další náročnou činnost vidí práci s dětmi z Ukrajiny. Co se týče prospěchu nevidí poradkyně velký rozdíl mezi dětmi z Ukrajiny a České republiky. Někteří se chtějí učit a někteří ne. Jsou i děti tvrdící, že to berou pouze jako přechodnou část života a chtějí se vrátit, proto nemají zájem o náš vzdělávací systém. Obecně se hůře na náš vzdělávací systém adaptují starší děti.

Jako velký problém vidí nezodpovědnost některých rodičů. Při schůzce ve škole slibují, protože je tam OSPOD, psychologka, ředitel..., ale skutečnost je následně jiná. Funguje to například pouze dva týdny a pak už nedrží dohled nad svými dětmi. Například se táhne skoro tři roky problém

s jednou rodinou. Na OSPODU se konají i případové konference, ale nemá to žádný výsledek.

Další komplikovaná situace za její praxi byla třída, která měla 34 žáků a enormní výchovné problémy. Situaci vyřešila tím, že ve spolupráci s pracovníci z pedagogicko-psychologické poradny tuto třídu cíleně rozdělila na dvě samostatné skupiny, ve které oddělila pomyslné jádra agresorů různých skupinek vytvářející největší potíže.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Poradkyně se při obtížných situacích obrací na školního psychologa, metodika prevence, spolupracuje s OSPODEM a pedagogicko-psychologickou poradnou. Metodik prevence se školní psycholožkou dělají například různé hry na to, aby se posílil kolektiv a zmizela neshoda mezi žáky.

Při prospěchových potížích žáků nabízí doučování či dává možnost spolupráce s charitou. Děti můžou zdarma docházet přímo do prostor charity či pracovníci jsou ochotni dojít i přímo do rodin.

Schůzky při řešení komplikovaných situací jsou vždy ve více osobách. Zpravidla se účastní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel či vyučující učitel.

V současnosti poradkyni pomáhají s ukrajinskými dětmi pracovníci z Ukrajiny.

Vytíženost v období přihlášek si usnadnila tím, že má PC program, který přihlášky z větší části sám generuje. Stačí vepsat školu, kam se dítě chce přihlásit. Následně se pouze rodiče podepíší, dítě se podepíše a rodiče vepíší datum svého narození.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

Poradkyně si stěžuje na nedostatek času. Zmenšený úvazek dle zákona není dostatečný. Zvláště při vyučování českého jazyka, kde má velký počet písemností na opravování. Nejvíc vytižená si připadá při řešení přihlášek dětí na střední školy.

Respondent č. 4

Nejdříve pracoval jako metodik prevence i výchovný poradce. V současnosti se věnuje pouze výchovnému poradenství a metodika zastává jiná osoba.

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Své první roky působení si spojuje se zaváděním inkluze, kdy to pro něj bylo náročný z hlediska legislativy. Nějakou dobu se to zabíhalo a ani ostatní již zkušenosti poradci si mnohdy nevěděli rady.

Myslí si, že legislativně nejsou správně ukotvené postihy pro nezletilé. Například se setkal s dítětem, které jinému kope do hlavy, ale orgány veřejné moci řeknou, že to z důvodu nízkého věku odloží. Zvládá děti, které jsou lehce zlobivé a normální, ale děti páchající trestnou činností ne. Na ty nemá žádné adekvátní páky. I při trojce z chování se mu tzv. vysmějí.

Další problém vidí v tom, že rodiče nespolupracují, pokud navrhne umístění dítěte do zvláštní či speciální školy. Má na škole děti nezvládající základní výstupy a jejich IQ je kolem 70. Bohužel rodiče mají mnohdy triviální důvody typu – bydlíme tady naproti škole a nebudeme nikam jinam dojíždět. Poradce tvrdí, že děti jsou furt stejné, ale rodiče se vlivem času mění a stále více brání své děti. Už téměř vůbec nestojí na straně školy. Nedají si říct v oblasti kariérového poradenství. Mnohdy se děti na takové školy ani nedostanou, protože na to nemají. S tím se ovšem rodiče neztotožňují. Setkává se i s agresivními rodiči. Bohužel potkal i tu fyzickou.

Do školy přijela tuto vyhrocenou situaci řešit policie a dotyčný pán fyzicky napadl i dva zasahující policisty.

Když se mu oddělila funkce metodika prevence nevěděl přesně, které činnosti má již přestat vykonávat. Nikde se neuvádí přesná hranice mezi rozdělením náplně práce metodika a poradce.

Zmiňuje náročnou práci se žáky z Ukrajiny, kde jsou mezi nimi velké rozdíly. Někteří jsou velmi schopní, ale u některých bylo zjištěno, že na Ukrajině nechodili do školy prakticky vůbec. To jsou případy především venkovských oblastí Ukrajiny.

Stěžuje si, že musí hodně dlouho číst podpůrné materiály, aby je pochopil. Usnadnilo by mu práci, kdyby různá ustanovení byla vydávána srozumitelněji.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Jako strategii řešení při ostatních komplikovaných situacích respondent volí konzultaci s jinou osobou poskytující poradenství, hledá informace na internetu, volá na úřad práce či na kraj. Komunikaci mezi kolegy podpořil tím, že zařídil školní intranet, kde si sdílejí mezi sebou informace.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

V dřívějších dobách mu přišlo, že je špatná komunikace mezi kolegy, ale to už v současnosti neplatí.

Na vykonávání poradenství má relativně dostatek času. Uvítal by více, ale nestíhá spíš v roli správce počítačové sítě. Má sice snížený úvazek dle zákona podle počtu žáků, ale potřeboval by jej snížit spíše dle počtu počítačů.

Respondentka č. 5

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Náročné pro ni bylo covidové období, kdy psychicky nezvládala domácí izolaci a cítila se osamocně.

Těžce zvládá řešení šikany a různé problémy moderní doby, které se týkají sociálních sítí.

Jako problémovou vidí i práci s dětmi z Ukrajiny. Největší potíž vidí v jazykové bariéře a negativním naladěním některých dětí na školství v ČR.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Strategii řešení obtížných situací volila naslouchání, podněty z více stran, schůzka se zainteresovanými (rodiče, spolužáci), schůzka poradenského pracoviště + kontakt s podporujícími organizacemi, návrhy řešení a pomoci, opětovné vyhodnocení a případně hledání jiného řešení.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

Stěžuje si na nedostatečnou podporu ostatních kolegů. Některým chybí empatie a pochopení problémů některých dětí.

Legislativně neustále čeká na schválení toho, aby žáci se speciální vzdělávací potřebou, kteří mají problém s českým i anglickým jazykem, byli osvobozeni od dalšího jazyka.

Po materiální stránce jí chybí prostory na individuální schůzky.

Respondentka č. 6

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Nejnáročnější pro ni bylo, když začínala na dané pozici. Určitý čas jí pomáhala kolegyně, která jí svou pozici přenechávala a mohla se na ní se vším obrátit.

Náročný je mnohdy kontakt s rodiči. Potýká se s jejich nespoluprací.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Při řešení náročných situací si pomáhá vyhledáváním informací na internetu či konzultuje u kolegyně a kolegů z jiných škol. Povětšinou pravidelně probírají aktuální problémy a navzájem si pomáhají. V současné době je v projektu IKAP OK II, ve kterém má možnost absolvovat řadu seminářů, které jí v práci výchovného poradce (zejména kariérového poradce) pomáhají. Velkou oporou v nesnázích jí je školní poradenské pracoviště, které se pravidelně každý týden schází a řeší aktuální problémy.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

Někteří učitelé mají velké nároky na děti a nezohledňují jejich potíže – nízká empatie.

Respondentka č. 7

Respondentka vyzdvihuje výjimečnost instituce tím, že všichni pracují jako tým a na všem se domlouvají společně. Tuto skutečnost umocňuje i fakt, že se jedná o venkovskou školu rodinného charakteru.

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Za obtížnou situaci vidí v podstatě každou situaci, se kterou se setkává a řeší jí úplně poprvé. Konkrétně se jednalo například o první kyberšikanu, o první situaci sexuálního rázu či první jednání s rodiči v „amoku“.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Jako metody řešení obtížných situací nejprve volí ověřené postupy. Snaží se řídit veškerými pokyny a metodickými doporučeními, které se týkají pravidel vedení schůzek s rodiči. Pořizuje z nich písemný záznam a ukládá

do Deníku preventisty. Před schůzkou se snaží si danou problematiku nastudovat, pokud je situace úplně nová či ověřené postupy nefungují. Domlouvá se s kolegy, paní ředitelkou, spolupracujícím psychologem či si čte v dostupných materiálech. Rovněž se snaží nastudovat příslušnou legislativu – co můžou jako škola udělat a co ne. Není vystudovaný výchovný poradce ani preventista. Řešit obtížné situace jí pomáhá několik důležitých školení, které jsou ušité na míru řešeným situacím. Pravidelně chodí na metodické schůzky 2x ročně do pedagogicko-psychologické poradny a účastní se konference rizikového chování.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

Žádná podpora respondentce nechybí. Pochvaluje si podporu z vedení školy, svých kolegyně i databázi pracovišť, na které se může obracet s konkrétními dotazy.

Respondentka č. 8

Do letošního roku vykonávala poradenství i pro odloučené pracoviště druhé základní školy. Na odloučeném pracovišti to nyní zastává jiná kolegyně.

1. Jaké situace jsou pro poradce obtížné?

Spolupráce s rodičovskou veřejností je občas obtížná. Někteří spolupracují výborně, někdo hůře a někdo bohužel vůbec. Zřídka někdo ocení její práci, ale jsou to světlé výjimky.

2. Jaké strategie řešení volí ke zvládnutí komplikovaných záležitostí?

Zpravidla požádala někoho o radu, pokud si s nějakou komplikací nevěděla rady. Prvotně volí interní cestu – porada s členy školního poradenského pracoviště. Každé dva týdny se koná pravidelná porada s panem ředitelem, kde se řeší všechny problémy žáků eventuálně i učitelů.

Za léta praxe má mnoho kontaktů na jiné poradkyně či poradce, kteří jí můžou taky poskytnout radu v obtížné situaci. Také se snaží vyhledávat informace na internetu (např. ze stránek MŠMT). Výjimečně i píše e-mail někomu z krajského úřadu či MŠMT, aby si například ověřila informace či dostala radu.

3. Jaká podpora poradcům chybí?

Podpora ze strany vedení jí nechybí. Je dostačující a na vysoké úrovni. Co se týče ostatních kolegů, tak spíš ona podporuje je. Avšak vztahy na pracovišti hodnotí kladně.

Stěžuje si na nedostatek času. Především díky rozsáhlému dalšímu vzdělávání. V současné době je přehlcena informacemi a školeními, jak online, tak prezenčně. Momentálně se účastní projektu IKAP II – Kariérový poradce, aby si prohloubila znalosti potřebné pro pomoc žákům s volbou povolání a střední školy. Za poslední dva roky absolvovala nespočet školení na tvrdé i měkké dovednosti, nadané děti a sdílela zkušenosti s ostatními výchovnými poradci online i naživo.

6.2 Shrnutí výzkumu

Hlavní výzkumná otázka má následující znění:

Jaké situace jsou pro poradce obtížné, jaké strategie volí ke zvládnutí problematických situací a jaká jim chybí podpora?

Typologie obtížných situací je následující:

1) Dokazování některých druhů závadových jednání konkrétní osobě či osobám – chybějící prostředky, které dokážou spolehlivě usvědčit (např. ničení školních záchodů, kouření elektronické cigarety na půdě školy či odhalování záškoláctví a krytého záškoláctví).

- 2) Spolupráce se žáky z Ukrajiny – jazyková bariéra, nezájem některých jedinců o české školství (z toho plynoucí špatný prospěch a laxnost ke všemu spojené se školou), rozdílná úroveň znalostí žáků pocházející z města či venkova (ve městě téměř srovnatelná úroveň s ČR, ale na venkově velmi chabé či prakticky žádné vzdělávání).
- 3) Období kolem roku 2016, kdy byla zaváděna inkluze (začleňování žáků se speciální potřebou do běžných tříd) – inkluzivní vzdělávání dbá na maximální rozvoj každého žáka s ohledem na jeho specifika a individuální potřeby. Mnoho škol nebylo připraveno a nemělo vytvořené podmínky pro takové žáky. Jejich příchod do běžných ZŠ představoval pro poradce velkou pracovní zátěž a mnoho nejasností (složité finanční výkazy spojené se zvýšením nákladů pro uspokojení specifických potřeb těchto žáků, nejasná legislativa v této oblasti...).
- 4) Nesrozumitelné a zbytečně složité nově vydávané zákony či nařízení – poradci nad tím musejí strávit mnoho času, aby to vůbec pochopili.
- 5) Zvládnutí některých výrazně problémových dětí – malé pravomoci poradců a nízká legislativní opora v této oblasti. Zvládají jen lehce problémové děti.
- 6) Spolupráce s rodiči – setkávají se s agresivními rodiči, nezodpovědnými, nemají zájem o spolupráci či se objevuje přílišné hájení svých dětí.
- 7) Muset se angažovat do záležitostí, do kterých by po správnosti neměli (rodinné záležitosti) – daná osoba mnohdy potřebuje jejich pomoc a nejde to neřešit.
- 8) Sloučit spokojenost rodiny, školy a dítěte – málokdy je spokojenost na všech třech stranách.

9) Rozlišit záležitosti spadající do kompetencí metodika prevence a výchovného poradce – nikde se neuvádí přesná hranice mezi rozdělením náplně práce metodika a poradce.

10) Covidové období – někteří poradci psychicky nezvládali domácí izolaci a cítili se osamoceně.

11) Obecně většina situací, se kterými se poradci setkávají poprvé.

Poradci volí následující strategie obtížných situací:

1) Časovou nedostatečnost řeší tím, že si berou práci domů či nějak usnadňují její průběh (např. jedna poradkyně pomocí počítačového programu, který automaticky generuje přihlášky na střední školy – velmi se osvědčil a usnadnil jí práci).

2) Nechají si od někoho poradit či vyhledávají informace – nejčastěji kontaktují kraj, MŠMT, pedagogicko-psychologickou poradnu, OSPOD, své kolegy ve školním poradenském pracovišti či výchovné poradce z jiných škol. Hodně poradců uvádí, že vyhledává informace o obtížných tématech i na internetu. Tato strategie je pro většinu úspěšná a rádi jí využívají. Snad jen kromě případů, kdy jsou oficiální dokumenty příliš dlouhé, složité či nejsou jednoznačně definovány (to už je pro poradce obtížné) a občas se bohužel i stává, že dotazy směřované k ministerstvu zůstávají bez reakce.

3) Konzultace s rodiči realizují za přítomnosti minimálně jednoho svědka (např. metodika prevence, třídního učitele...), kdyby nastala konfliktní situace – zkušenost z minulosti. Tímto se poradci a celá škola tzv. kryjí. Samostatná spolupráce rodiče a poradce se v minulosti neosvědčila.

4) Obrací se na právnickou kancelář, kterou jim určilo město. Bohužel tato podpora je zdlouhavá a je podmíněna oficiální žádostí. V akutní situaci málo aplikovatelná.

5) Při prospěchových potížích žáků jim nabízejí možnost doučování.

Mnohdy i zdarma například ve spolupráci s charitou.

6) Na pomoc s ukrajinskými žáky si přibírají pracovníky z Ukrajiny.

Podpořilo by činnost poradců:

1) Větší pochopení a empatie ostatních učitelů pro problémy dětí.

2) Mít adekvátní prostory ve škole na individuální schůzky, které budou poskytovat soukromí.

3) Schválení toho, aby žáci se speciální vzdělávací potřebou, kteří mají problém s českým i anglickým jazykem, byli osvobozeni od dalšího jazyka.

4) Konzultace právníka či policisty na telefonu, když se dostanou do komplikované situace – aby měli ihned odezvu a radu. Zároveň větší iniciativa ze strany Policie ČR k řešení drobnějších krádeží ve třídách.

5) Získat větší legislativní pravomoci k efektivnímu odhalování závadových jednání.

6) Mít více času na vykonávání své práce – všichni zkoumaní ve škole zastávají i jiné pozice (vyučují, zástupce ředitele, správce počítačové sítě...), kdy zákonné snížení hodin na tyto činnosti je nedostatečné. Zvláště v období podávání přihlášek dětí na SŠ. U někoho se objevuje časová vytiženost i z toho, že má příliš mnoho dalšího vzdělávání.

7 Diskuse

Všichni poradci zapojení do výzkumu potvrzují snížený počet přímé vyučovací činnosti, jak uvádí literatura a zákonná norma. Avšak toto snížení se jeví jako nedostatečné.

Současná dostupná teorie zmiňuje okruh kázeňských postihů a postupů, pokud se dítě dopustí prohřešku. Tyto postihy (např. ředitelská

důtka, snížená známka z chování atd.) poradci využívají, ale výzkum ukázal, že to mnohdy nevede ke zlepšení situace. Poradci si následně připadají bezmocní – nezvládají některé děti.

Literatura definuje různé druhy spolupráce poradce v rámci školy či externě (školní poradenské pracoviště, pedagogicko-psychologická poradna, OSPOD...). Těchto druhů spolupráce poradci hojně využívají, protože jim majoritně pomáhají zvládat náročné situace.

Výzkum ukázal, že poradci musejí být psychicky silné osobnosti, protože mnohdy pocítují bezmocnost z neschopnosti vyřešit situaci, zažívají vyhrocené jednání s rodiči, řeší nesrozumitelnou legislativu a podobně.

Závěr

Cílem práce bylo charakterizovat práci výchovných poradců na základních školách. Tento cíl se mně podařilo naplnit v teoretické sekci této práce. Bylo definováno výchovné poradenství, osoba výchovného poradce a jeho kompetence, náplň jejich práce, poradenský proces, typologie běžných situací potkávající poradce, spolupráce poradců, legislativní a etické zásady poradenství a historie poradenství.

Cílem empirické části této práce bylo zjistit, jaké situace jsou pro poradce problematické, jaké strategie volí ke zvládnutí komplikovaných situací a jaká podpora jim chybí. Tohoto cíle jsem dosáhl tím, že jsem provedl kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů s poradci na základních školách. Tři tazatelské otázky jsem sestavil s ohledem na cíl výzkumu. První otázka se zabývala situacemi, které jsou pro poradce obtížné, druhá strategiemi řešení náročných situací a třetí chybějící podpory poradcům. Dále jsem pokládal i doplňující otázky.

Výzkum ukázal, že pro poradce je obtížná práce se žáky z Ukrajiny, spolupráce s některými rodiči, pochopení nově vydávané složité legislativy, zvládnutí výrazně problémových dětí a mnoho dalšího. V minulosti se jevílo velmi problémové období kolem roku 2016, kdy bylo zaváděno inkluzivní vzdělávání.

V oblasti strategií řešení si poradci nejčastěji žádají interně i externě o radu. Obvykle OSPOD, MŠMT, příslušný kraj, jiné výchovné poradce, kolegy ve školním poradenském pracovišti a jiné. Hojně vyhledávají informace i na internetu.

Podpořilo by jejich činnost, kdyby měli více času na svou práci. Některým by pomohl i více empatický personál školy k problémům dětí, diskrétní místnost na konzultace či více pravomocí k efektivnímu odhalování závadových jednání.

Na základě získaných dat lze říci, že by poradcům usnadnilo práci, kdyby se změnila legislativa v oblasti snížení počtu hodin jejich přímé vyučovací činnosti. Aktuální počet hodin snížení je nedostatečný. Zároveň rozšířit pravomoci poradců, aby mohli efektivně odhalovat závadová jednání. Dále by bylo na místě vydávat srozumitelnější ustanovení ze strany orgánů veřejné moci. Podpořilo by jejich práci i kvalitnější financování do školství, aby bylo pro některé z nich reálné mít diskrétní místnost na konzultace. V neposlední řadě i lepší přístup rodičovské veřejnosti ke škole a jednotlivým poradcům.

Všechny získané informace můžou být zároveň inspirací pro začínající výchovné poradce, protože vycházejí z výpovědí již zkušených poradců, kteří na svých pozicích pracují mnoho let.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Asociace výchovných poradců, z.s., Výchovné poradenství – výběr legislativy související s výchovným poradenstvím. Citováno 16. září 2022. Dostupné z <http://www.asociacevp.cz/legislativa/>

Hansen, E. (2006). *Career Guidance – A Resource Handbook for Low – and Middle – Income Countries*. Švýcarsko. International Labour Office. Citováno 25. srpna 2022. Dostupné z https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/publication/wcms_118211.pdf

Jedlička, R., Kořán, J., & Slavík, J. (2018). *Pedagogická psychologie pro učitele – Psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha. Grada.

Jetelová Koubalová, D. (2010). *Výchovné poradenství*. [Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. Citováno 23. srpna 2022. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/38452>

Kochhar, K. S. (1984). *Guidance and Counselling in Colleges and Universities*. Indie. Sterling Publishers Pvt. Ltd. Citováno 25. listopadu 2022. Dostupné z <https://books.google.cz/books?id=cpqO60PfbF8C&pg=PA14&dq=definition+of+educational+counselling&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwjZy Tcksj7AhUI 6 QKHfqfCU4Q6AF6BAgDEAI#v=onepage&q=definition%20of%20educationa l%20counselling&f=false>

Kohoutek, R. (1998). *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. Pedagogická orientace, roč. 8, č. 3, s. 30-45. Citováno 3. září 2022. Dostupné z <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/10567/9503>

Krejčová, L., Bodnářová, Z., Šemberová, K., & Balharová, K. (2018). *Specifické poruchy učení*. Brno. Edika.

Knotová, D., & kolektiv. (2014). *Školní poradenství*. Praha. Grada.

Mertin, V., Krejčová L., & kolektiv. (2013). *Výchovné poradenství – 2. přepracované vydání*. Praha. Wolters Kluwer ČR. Citováno 13. září 2022. Dostupné z <https://adoc.pub/vychovne-poradenstvi-v-mertin-l-krejova-a-kolektiv-2-pepracoe9a129e5d87ffe55461c56d5150ba01658273.html>

Michalík, J., Baslerová, P., Felcmanová, L., & kolektiv. (2015). *Katalog podpůrných opatření – obecná část – pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc. Univerzita

- Palackého v Olomouci. Citováno 10. září 2022. Dostupné z <http://inkluze.upol.cz/ebooks/katalog-vseobecny/katalog-vseobecny.pdf>
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., § 3. (2005). *O stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků*. Citováno 18. listopadu 2022. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75>
- OECD and The European Commission. (2004). *Career Guidance – A Handbook for Policy Makers*. Francie. OECD PUBLICATIONS. Citováno 12. září 2022. Dostupné z <https://www.oecd.org/education/innovation-education/34060761.pdf>
- Singh, K. Y. (2007). *Guidance and Career Counselling*. Indie. A.P.H. Publishing Corporation. Citováno 25. listopadu 2022. Dostupné z <https://books.google.cz/books?id=pKD1ncw2JbcC&pg=PA298&dq=education+ counselling+definition&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwiX5oHKpsj7AhUMOUwKHUS5CA0Q6AF6BAgCEAI#v=onepage&q=educational%20counselling%20definition&f=false>
- Savickas L., Mark. (2008). *International Handbook of Career Guidance*. Německo. Springer Dordrecht. Citováno 14. září 2022. Dostupné z <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4020-6230-8>
- Slavíková, I. (1996). *Počátky, vývoj, současnost a perspektivy výchovného poradenství*. PEDAGOGIKA, roč. 5, s. 18-23. Citováno 19. srpna 2022. Dostupné z https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=3039&edmc=3039
- Švaříček, R., Šedřová, K., & kolektiv. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha. Portál.
- Vališová, A., & Kasíková, H. (2011). *Pedagogika pro učitele. – 2. rozšířené vydání*. Praha. Grada.
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., příloha č. 1. (2016). *O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. Citováno 18. listopadu 2022. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#prilohy>
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., § 1-10. (2005). *O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. Citováno 12. září 2022. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., § 8. (2005). *O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*.

Citováno 18. listopadu 2022. Dostupné z
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>

Vališová, A., & Kasíková, H. (2007). *Pedagogika pro učitele. – 1. vydání*. Praha. Grada. Citováno 1. září 2022. Dostupné z
<https://books.google.cz/books?id=zTB4RInz-rgC&pg=PA9&dq=v%C3%BDchovn%C3%A9+probl%C3%A9my&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwjHxMeqvqT5AhVS6aQKHXB1AZcQuwV6BAgGEAg#v=onepage&q=v%C3%BDchovn%C3%A9%20probl%C3%A9my&f=false>

Seznam použitých zkratek

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
SPC	Speciálně pedagogické centrum
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
ADHD	Attention Deficit Hyperaktivity Disorder – porucha pozornosti s hyperaktivitou
ADD	Attention Deficit Disorder – porucha pozornosti obdobná ADHD poruše, ale bez přítomné hyperaktivity
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ZŠ	Základní škola
SŠ	Střední škola
IVP	Individuální vzdělávací plán
tj.	To znamená
tzv.	Takzvaně

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Charakteristika výzkumného souboru

Tabulka č. 2 – Charakteristika škol, kde respondenti vykonávají poradenství

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Ukázka přepisu části rozhovoru s respondentkou 1

Příloha č. 2 – Etický kodex výchovných poradců

Příloha č. 3 – Vzor informovaného souhlasu

Příloha č. 1 – Ukázka přepisu části rozhovoru s respondentkou 1

3. Jaká podpora Vám chybí?

„Mně by třeba pomohl policista na telefonu či právník, kterým bych mohla okamžitě zavolat a řekli by mi udělej to a to. Do toho zase vstupují takové ty věci jako zákonní zástupci...“ *Takže to musí být vše striktně s ohledem na zákony?* „Ano, musíte řešit přes ně.“ *Vlastně výchovný poradce není právník.*

„Není nic. Já na ně nemůžu nic. Tady se třeba mezi dětmi šíří takové ty bludy jakože ona říkala, že nás budete prohledávat. Já říkám za prvé, že jsem to neřekla a za druhé to ani nesmím udělat. Nesmíte na ty děti šáhnout, nesmíte jim prohledávat tašky... tohle můžou jen policisti. Jenomže ve velké většině případů pro policisty jsou tyhle věci drobnost. Jako měli jsme tady situaci, kdy se ztratil větší obnos peněz a to jsme volali policii.“ *Kolik to bylo?*

„Dva tisíce. Tak ta dotyčná se potom přiznala. Jako vyřešilo se to. Jenže ztrácejí se pětikoruny ve třídě a na to vám policie nepřijede. To by mě pomohlo prostě někomu zavolat a zeptat se, co s tím mám udělat. My to řešíme jen v rámci školy a nemáme vůbec žádné pravomoci. My sice máme právníka a to je právníká kancelář, kterou nám vysoutěžilo město. Čili oni nám můžou dávat nějaká rady, ale zase to není o tom, že já tam zavolám a oni si mě budou přepínat a pan právník mi odpoví do telefonu. Musí to mít nějakou formu. To znamená musím poslat oficiální žádost a on mi oficiálně za nějaký ceník odpoví.“ *A trvá to, že?* „Přesně tak. Čili akutní situaci musíme opravdu řešit my. Většinou to řešíme tak, že voláme rodičům, ale my jim zavoláme a zase si je musíme pozvat.“ *Jsou ochotní přijít?* „Většinou přijdou. Záleží i do jaké míry rodič své dítě zná. Mnohdy se i zastávají, že v žádném případě by tohle jejich dítě neudělalo, že si to vymyslím a není to pravda. Pak přijdou maminky většinou samoživitelky a řeknou mi například, že o tom ví, ale neví si s ní rady. Jako s agresivními rodiči jsme se tady setkali. Teda nebyli to úplně rodiče, ale babička s dědečkem v roli zákonných zástupců. To jsme tam s kolegyní byly dvě a říkala mi, že měla strach. Okamžitě vystartoval a křičel na nás. Tady zas pomáhají takové ty techniky, které vy jako kantor musíte znát. Chodit na školení a naučit se je. Mně to trvalo minimálně patnáct let, než jsem se naučila být v klidu. Bohužel čím vzdělanější, tím mnohdy horší. Oni jsou nastartovaní a většinou poučení. Nepřipustí si... Taky jsme měli situaci, že chlapečka šikanují. Po dlouhém vyšetřování, dokazování a zkoumání jsme přišli na to, že si to ten kluk vymyslel. Maminka ze začátku přišla, že po nás chce nějaké kroky a křičela tady na nás, že není úplně blbá a zjistila si svá práva. Nepochopila, že jsme jí řekli, že ten den a tu hodinu se to nestalo. Mohlo se to stát jindy a jinde. Usoudili jsme, že tam bude nějaký problém doma,

protože ty děti se takto ozývají, když mají nějaký problém doma.“ *Jsou děti problémovější na druhém stupni?* „Ono už se to začíná sunout. Toto byla druhá či třetí třída. Dřív jsme v podstatě na prvním stupni žádné výchovné problémy neřešili. Či se to dalo zvládnout, ale teď už se to posunuje. U nás jsou nejproblémovější třídy, které prošli covidem. Nynější osmičky a devítky. Tam je to hodně markantní. Ty třídy jsou rozhozený totálně. Ještě mě napadá, že by se hodilo mít někdy více času. U mě to není tak hrozné, ale u metodičky prevence více. Tam zákon zatím žádné snížení hodin jiných činností neukládá, ale mělo by to být. Jsme tedy interně domluveni, že bude mít alespoň méně hodin dozoru na chodbách, aby o přestávkách mohla řešit ty problémy.“ *Chybí Vám nějaká materiální podpora?* „Materiálně tam problém není. Je-li něco potřeba se to koupí, pokud pan ředitel dá souhlas. Nám spíš chybí místnost, protože jsme měli místnost pro jednání s rodiči nahore, ale tam teď sedí speciální pedagožka. Máme místnost tady před ředitelnu, ale ta je bohužel průchozí.“

Příloha č. 2 – Etický kodex výchovných poradců

I. Etická odpovědnost výchovného poradce vůči klientům

Nadřazenost zájmů klientů.

- Prvořadou zodpovědností výchovného poradce je jeho zodpovědnost vůči klientům.
- Výchovný poradce by měl klientům sloužit s oddaností, loajalitou, odhodláním a s maximálním vynaložením svých odborných dovedností a schopností.
- Výchovný poradce by neměl zneužívat vztahů s klienty k osobnímu prospěchu.
- Výchovný poradce by neměl praktikovat, přehlížet, napomáhat nebo se podílet na jakékoliv formě diskriminace na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, sexuální orientace, věku, náboženství, národnosti, rodinného stavu, politického přesvědčení, psychického nebo fyzického handicapu nebo jakéhokoliv jiného zaměření, osobní vlastnosti, postavení nebo stavu.
- Výchovný poradce by se měl vyhnout vztahům nebo závazkům, které jsou v rozporu se zájmy klientů.
- Výchovný poradce by měl klientům podávat přesné a úplné informace ohledně rozsahu a charakteru služeb, které jim může poskytnout.

Důvěrnost informací a ochrana soukromí.

- Výchovný poradce by měl respektovat soukromí klientů a důvěrnost veškerých informací získaných v průběhu poskytování odborných služeb.
- Jiným osobám by měl výchovný poradce důvěrné informace poskytnout bez souhlasu klientů pouze ze závažných odborných důvodů, s výjimkou pedagogického sboru zařízení.
- Výchovný poradce by měl klientům umožnit přiměřený přístup k jakýmkoliv záznamům, které se jich týkají, jsou součástí jejich osobní dokumentace a byly pořízeny v průběhu činnosti sociálního pracovníka.
- Výchovný poradce umožní klientům přístup k těmto záznamům.

II. Práva a prospěch klienta

- Při poskytování poradenských služeb má mít klient právo na bezpečnost, naprostou diskrétnost a zachování profesionálního tajemství.
- Poskytování poradenských služeb předpokládá nestrannost a respektování klientových práv a nepřipouští finanční, sexuální,

emocionální ani jakékoli jiné zneužívání klienta.

- Podmínky poradenské služby, kvalifikace a odborné kompetence člena, který tuto službu poskytuje, musí být klientovi jasné od samého počátku jejího poskytování. Veškeré změny musí být s klientem projednány napřed.
- Před vlastním zahájením je výchovný poradce povinen poskytnout klientovi jasnou informaci o charakteru služby, postupech, o předvídatelných rizicích, která může klientovi přinést poskytování služby, stejně jako o rizicích vyplývajících z toho, když poradenská služba nebude poskytnuta.
- Poradenská služba je poskytována pouze za předpokladu písemného souhlasu klienta nebo jeho zákonného zástupce.
- Klient má v průběhu poskytování služby zaručeno naprosté soukromí. Nesmí být nikým dalším pozorován.
- Klient má právo na to, aby s ním bylo v průběhu poskytování služby jednáno s respektem a důstojností.
- Povinností výchovného poradce je poskytnout žákovi, studentovi možnost přehledu o účelu a významu jednotlivých postupů užívaných při poskytování služby.
- Výchovný poradce by se měl ze všech sil snažit maximálně podporovat svobodné rozhodování klientů.
- Výchovný poradce by neměl podnikat žádné kroky, které by porušovaly nebo omezovaly občanská nebo zákonná práva klientů.

III. Omezení vyplývající z profese

a) Výchovný poradce poskytuje pouze ty služby, které spadají do jeho odborné kompetence. Své vzdělání, kvalifikaci, kompetence a zkušenosti nezakresluje.

b) Je si vědomi omezení, která patří k jeho profesi, a v případě potřeby zve ke spolupráci odborníky jiných profesí. V tomto bodě je implicitně zahrnut předpoklad, že výchovný poradce zná obecnou sféru kompetencí jiných odborníků, které žádají o spolupráci.

Profesní vymezení

Výchovný poradce se orientuje v aktuální školské a další potřebné legislativě (ve školském zákoně a příslušných směrnících, vyhláškách a metodických pokynech). Pokud jsou administrativní předpisy a nařízení v rozporu s etickými principy, vyvíjejí snahu tyto neshody a rozdíly odstranit. Pokud v tomto úsilí výchovný poradce neuspěje, měl by dát přednost etickým principům.

IV. Výkon profese (profesionální praxe)

Profesionální vztahy

a) Žáci a studenti

1. Výchovní poradce považuje za prvořadou a klíčovou záležitost zájmy dětí, žáků a studentů, které má v péči.
2. Zajišťuje, aby děti, žáci a studenti chápali podstatu a cíl spolupráce s výchovným poradcem či intervence v co nejvyšší míře (s ohledem na věk, mentální úroveň a schopnosti klientů).
3. Nevyužívá ke svému osobnímu prospěchu profesionální vztahy, které mají s klienty či spolupracujícími osobami.

b) Rodiče

1. Výchovní poradce vysvětluje rodičům nebo zákonným zástupcům podstatu spolupráce nebo profesionální intervence, které se týkají jejich dítěte.
2. Výchovní poradce seznamuje rodiče či zákonné zástupce s vypracovaným Individuálním vzdělávacím plánem (u integrovaných žáků, studentů).
3. Výchovní poradce projednává s rodiči nebo zákonnými zástupci plány podpory jejich dítěte a způsob spolupráce.

c) Vztahy k odborníkům jiných profesí

1. Výchovní poradce se snaží navázat a udržet kooperativní pracovní vztahy s odborníky příbuzných profesí a přistupuje k nim se stejným respektem a ochotou ke spolupráci, jako ke kolegům ze své profese.
2. Zná okruh kompetencí a hranice kompetencí u odborníků příbuzných profesí.

Příloha č. 3 – Vzor informovaného souhlasu

Informovaný souhlas pro účastníka/účastníci výzkumu

Byl/a jsem seznámen/a s podmínkami, cílem a obsahem výzkumného projektu výzkumníka Romana Černouška. Rozumím jim a souhlasím s nimi.

Souhlasím s účastí na tomto projektu a dávám svolení výzkumníku, aby materiál, který jsem mu poskytl/a, použil za účelem sepsání bakalářské práce s názvem „Práce výchovného poradce na základní škole“.

Souhlasím s nahráváním mého rozhovoru s výzkumníkem a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu. Dávám souhlas k tomu, že výzkumník může v bakalářské práci citovat informace, které mu poskytují.

Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví pro mne obtížné téma, mohu odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku nebo kdykoliv ukončit rozhovor.

Jsem obeznámen/a s tím, že v bakalářské práci nebude uvedeno moje jméno a budu zde vystupovat zcela anonymně. Rovněž zde nebude uvedena základní škola, kde vykonávám svoji činnost.

JMÉNO: .....

PODPIS: .....

DATUM: .....